

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

10. rujna 2015.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Sudska suradnja u građanskim stvarima – Sudska nadležnost i izvršenje sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima – Uredba (EZ) br. 44/2001 – Članak 5. točka 1. – Nadležnost u stvarima koje se odnose na ugovore – Članak 5. točka 3. – Nadležnost u stvarima koje se odnose na delikte – Članci 18. do 21. – Pojedinačni ugovor o zapošljavanju – Ugovor direktora društva – Prestanak ugovora – Razlozi – Loše izvršavanje naloga i štetno postupanje – Tužba radi utvrđenja i naknade štete – Pojam „pojedinačni ugovor o zapošljavanju”“

U predmetu C-47/14,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Hoge Raad der Nederlanden (Nizozemska), odlukom od 24. siječnja 2014., koju je Sud zaprimio 30. siječnja 2014., u postupku

Holterman Ferho Exploitatie BV,

Ferho Bewehrungsstahl GmbH,

Ferho Vechta GmbH,

Ferho Frankfurt GmbH

protiv

Friedrich Leopold Freiherr Spies von Büllesheim,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: M. Ilešič, predsjednik vijeća, A. Ó Caoimh, C. Toader (izvjestiteljica), E. Jarašiūnas i C. G. Fernlund, suci,

nezavisni odvjetnik: P. Cruz Villalón,

tajnik: M. Ferreira, glavna administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 21. siječnja 2015.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za Holterman Ferho Exploitatie BV, Ferho Bewehrungsstahl GmbH, Ferho Vechta GmbH i Ferho Frankfurt GmbH, P. Fruytier, *advocaat*,

* Jezik postupka: nizozemski

— za F. L. F. Spies von Büllsheima, E. Jacobson i B. Verkerk, *advocaten*,
— za njemačku vladu, T. Henze i J. Kemper, u svojstvu agenata,
— za Europsku komisiju, A.-M. Rouchaud-Joët, M. Wilderspin i G. Wils, u svojstvu agenata,
saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 7. svibnja 2015.,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 5. točaka 1. i 3. kao i Poglavlja II. Odjeljka 5. (članaka 18. do 21.) te članka 60. stavka 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 2001, L 12, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 30.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između, s jedne strane, Holterman Ferho Exploitatie BV (u daljnjem tekstu: Holterman Ferho Exploitatie), Ferho Bewehrungsstahl GmbH (u daljnjem tekstu: Ferho Bewehrungsstahl), Ferho Vechta GmbH (u daljnjem tekstu: Ferho Vechta) kao i Ferho Frankfurt GmbH (u daljnjem tekstu: Ferho Frankfurt) (u daljnjem tekstu zajedno: četiri društva) i, s druge strane, F. L. F. Spies von Büllsheim u vezi s odgovornošću potonjeg u njegovu svojstvu rukovoditelja spomenutim društvima i zahtjeva za određivanje isplate naknade štete.

Pravni okvir

Pravo Unije

Briselska konvencija

- 3 Članak 5. Konvencije od 27. rujna 1968. o nadležnosti i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 1972., L 299, str. 32.), kako je izmijenjena Konvencijama o pristupanju novih država članica toj konvenciji (u daljnjem tekstu: Briselska konvencija) glasi kako slijedi:

„Tuženik s domicilom na području ugovorne države može biti tužen u drugoj ugovornoj državi:

- 1) u stvarima koje se odnose na ugovore, pred sudom mjesta u kojem je obveza koja je temelj zahtjeva bila ili trebala biti izvršena; u stvarima koje se odnose na pojedinačni ugovor o zapošljavanju, u mjestu u kojem radnik obično obavlja svoj rad; ako radnik ne obavlja obično svoj rad u istoj zemlji, poslodavac ga također može tužiti pred sudom mjesta u kojem se poslovna jedinica koja je zaposlila radnika nalazi ili se nalazila;

[...]“.

Uredba br. 44/2001

- 4 Uvodna izjava 13. Uredbe br. 44/2001 navodi:

„Kad je riječ o osiguranju, potrošačkim ugovorima i zapošljavanju, slabija stranka u sporu trebala bi biti zaštićena propisima o nadležnosti tako da oni više pogoduju zadovoljavanju njezinih interesa nego što to omogućuju opći propisi.“

5 Članak 5. Uredbe br. 44/2001 glasi kako slijedi:

„Osoba s domicilom u državi članici može u drugoj državi članici biti tužena:

- 1) a) u stvarima u vezi s ugovorom pred sudovima u mjestu izvršenja konkretne obveze;
  - b) u svrhe ove odredbe, osim ako nije drukčije ugovoreno, mjesto izvršenja obveze je:
    - u slučaju kupoprodaje robe, mjesto u državi članici u kojemu je, u skladu s ugovorom, roba isporučena ili je trebala biti isporučena,
    - u slučaju pružanja usluga, mjesto u državi članici u kojemu su, u skladu s ugovorom, usluge pružene ili su trebale biti pružene,
  - c) ako se ne primjenjuje podstavak (b), primjenjuje se podstavak (a);
- 2) [...]
- 3) u stvarima koj[e] se odnose na štetne radnje, delikte ili kvazi-delikte, pred sudovima u mjestu u kojemu se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi.
- [...]“.

6 Članak 18. koji je dio Odjeljka 5., naslovljenog „Nadležnost nad pojedinačnim ugovorima o zapošljavanju“, Poglavlja II. Uredbe br. 44/2001 u svojem stavku 1. predviđa:

„U stvarima koje se odnose na pojedinačne ugovore o zapošljavanju, nadležnost se utvrđuje prema odredbama ovog odjeljka, ne dovodeći u pitanje odredbe članka 4. i članka 5. točke 5.“

7 Članak 20. stavak 1. iste uredbe određuje:

„Poslodavac može pokrenuti postupak samo pred sudovima države članice u kojoj zaposlenik ima domicil.“

8 Članak 60. stavak 1. Uredbe br. 44/2001 navodi:

„U svrhe ove Uredbe, trgovačko društvo ili druga pravna osoba ili udruga fizičkih ili pravnih osoba, ima domicil u mjestu u kojemu ima svoje:

- a) statutarno sjedište; ili
- b) središnju upravu; ili
- c) glavno mjesto poslovanja.“

Nizozemsko pravo

9 Građanski zakonik (Burgerlijk Wetboek, u daljnjem tekstu: BW), sadrži knjigu 2. naslovljenu „Pravne osobe“, koja u svojem članku 2:9 predviđa:

„1. Svaki direktor dužan je u pogledu pravne osobe pravilno izvršavati svoju zadaću. U tu zadaću ulaze svi zadaci upravljanja koji nisu na temelju zakona ili statuta dodijeljeni jednom ili nekolicini drugih direktora.“

2. Svaki direktor odgovoran je za opće odvijanje poslova. Odgovoran je za sve posljedice lošeg upravljanja, osim ako mu se, vodeći računa osobito o funkcijama koje su drugima dodijeljene, ne može ništa ozbiljno prigovoriti i osim ako ne dokaže nemar u donošenju mjera namijenjenih sprječavanju posljedica lošeg upravljanja.“

- 10 Knjiga 6. BW-a, koja se bavi „[o]pćim sustavom obveznog prava“ sadrži Glavu 3. naslovljenu „Delikt i kvazi-delikt“, koja u svojem članku 6:162 predviđa:

„1. Tko prema drugome učini štetnu radnju koja mu se može pripisati dužan je naknaditi štetu koja je potonjem nastala.

2. Nezakonitima se smatraju, osim ako ih se može opravdati, povreda prava, kao i radnja ili propust koji su protivni zakonskoj obvezi ili nepisanom pravilu koje govori o onome što je društveno prihvaćeno.

3. Nezakonita radnja se može pripisati drugomu ako je do nje došlo namjerno ili zbog okolnosti za koju on odgovara na temelju zakona ili shvaćanja uvriježenih u društvu.“

- 11 U knjizi 7. BW-a, naslovljenoj „Posebni ugovori“, Glava 10. koja se odnosi na „[u]govor o radu“, u svojem članku 7:661 određuje:

„1. Radnik koji tijekom izvršavanja svojeg ugovora uzrokuje štetu svojem poslodavcu ili trećemu kojemu je poslodavac dužan naknaditi tu štetu, nije u tom pogledu odgovoran poslodavcu osim ako je šteta prouzročena namjerno ili svjesnim nehajem. Vodeći osobito računa o prirodi ugovora, iz okolnosti pojedinog slučaja moguće je izvući zaključak drukčiji od onog u prethodnoj rečenici.

2. Izuzeće od stavka 1. i članka 170. stavka 3. Knjige 6. na štetu radnika moguće je samo na temelju pisanog sporazuma i pod uvjetom da je radnik u tom pogledu osiguran.“

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 12 Iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da je Holterman Ferho Exploitatie holding društvo sa sjedištem u Nizozemskoj. Ono ima tri podružnice njemačkog prava, to jest Ferho Bewehrungsstahl, Ferho Vechta i Ferho Frankfurt, sve sa sjedištem u Njemačkoj.
- 13 Odlukom od 25. travnja 2001. skupština imatelja udjela u društvu Holterman Ferho Exploitatie je imenovala F. L. F. Spies von Bülllesheima, njemačkog državljanina s domicilom u Njemačkoj koji je također rukovoditelj i opunomoćenik triju njemačkih podružnica, direktorom tog društva.
- 14 Holterman Ferho Exploitatie i F. L. F. Spies von Bülllesheim su 7. svibnja 2001. sklopili sporazum sastavljen na njemačkom jeziku kojim se potvrđuje imenovanje potonjeg direktorom („Geschäftsführer“) i kojim se u tom pogledu opisuju njegova prava i obveze (u daljnjem tekstu: Ugovor od 7. svibnja 2001.).
- 15 F. L. F. Spies von Bülllesheim je 20. srpnja 2001. postao rukovoditelj društva Holterman Ferho Exploitatie.
- 16 Kao što proizlazi iz elemenata koje su na raspravi dostavile stranke, F. L. F. Spies von Bülllesheim imao je također dionice u društvu Holterman Ferho Exploitatie, međutim, većinu dionica u potonjem držao je g. Holterman.

- 17 Dana 31. prosinca 2005. okončan je ugovor koji je F. L. F. Spies von Bülllesheim sklopio s Ferho Frankfurt, a 31. prosinca 2006. okončani su ugovori koje je sklopio s Holterman Ferho Exploitatie, Ferho Bewehrungsstahl i Ferho Vechta.
- 18 Zbog navodno ozbiljnih pogrešaka u obavljanju njegovih zadaća, četiri društva su protiv F. L. F. Spies von Bülllesheima podnijela tužbu radi utvrđenja i naknade štete pred Rechtbank Almelo (Nizozemska).
- 19 Spomenuta društva ponajprije tvrde da je F. L. F. Spies von Bülllesheim loše obavljao svoj posao rukovoditelja i da im je zbog toga odgovoran na temelju članka 2:9 BW-a. Također su se na temelju članka 7:661 BW-a pozvali na namjeru ili svjesni nehaj u izvršavanju njegova ugovora. Podredno, četiri društva ističu da su pogreške koje je počinio F. L. F. Spies von Bülllesheim u obavljanju svojih funkcija štetna radnja na temelju članka 6:162 BW-a.
- 20 F. L. F. Spies von Bülllesheim tvrdi da nizozemski sudovi nisu nadležni za donošenje odluke u ovom sporu.
- 21 Rechtbank Almelo je odlučio da nije nadležan ni na temelju članka 5. točke 1. Uredbe br. 44/2001 ni na temelju točke 3. tog članka.
- 22 Gerechtshof te Arnhem je potvrdio odluku Rechtbank Almelo.
- 23 Što se tiče zahtjeva društva Holterman Ferho Exploitatie, koji se temelji na činjenici da je F. L. F. Spies von Bülllesheim loše upravljao istim, Gerechtshof te Arnhem je presudio da Uredba br. 44/2001 ne određuje nadležnost nijednog posebnog suda, zbog čega se načelno primjenjuje pravilo iz članka 2. stavka 1. Uredbe br. 44/2001. Stoga je F. L. F. Spies von Bülllesheim mogao biti tužen samo pred njemačkim sudom.
- 24 Što se tiče zahtjeva društva Holterman Ferho Exploitatie, koji se temelji na odgovornosti F. L. F. Spies von Bülllesheim za loše izvršavanje Ugovora od 7. svibnja 2001., Gerechtshof te Arnhem je mišljenja da taj ugovor treba kvalificirati kao „pojedinačni ugovor o zapošljavanju“ u smislu članka 18. stavka 1. Uredbe br. 44/2001. Na temelju članka 20. stavka 1. te uredbe, poslodavac može, dakle, tužbu podnijeti samo sudovima države članice na čijem državnom području radnik ima domicil. Budući da F. L. F. Spies von Bülllesheim ima domicil u Njemačkoj, nizozemski sud nije nikako nadležan za tužbe u vezi s tim zahtjevom.
- 25 Prema mišljenju Gerechtshofa te Arnhema, to razmišljanje također vrijedi u mjeri u kojoj tužba društva Holterman Ferho Exploitatie ulazi u područje delikata ili kvazi-delikata. Tužba iz područja delikata ili kvazi-delikata koja je povezana sa zahtjevom u području „pojedinačnih ugovora o zapošljavanju“ u smislu članka 18. Uredbe br. 44/2001 ne može dovesti do nadležnosti nizozemskog suda, s obzirom na to da Poglavlje II. Odjeljak 5. te uredbe sadrži posebno pravilo o nadležnosti kojim se odstupa od pravila u članku 5. točkama 1. i 3. spomenute uredbe.
- 26 Četiri društva podnijela su sudu koji je uputio zahtjev žalbu u kasacijskom postupku protiv presude Gerechtshofa te Arnhema.
- 27 U svojoj žalbi prigovaraju Gerechtshofu te Arnhemu da je počinio pogrešku koja se tiče prava ili da nije dovoljno obrazložio svoju presudu. Ti prigovori se odnose na tumačenje i primjenu relevantnih pravila o nadležnosti predviđenih Uredbom br. 44/2001, to jest odredbi članka 5. stavka 1. točke (a) i stavka 3., zajedno s člankom 18. stavkom 1. i člankom 20. stavka 1. te uredbe. Točnije, četiri društva prigovaraju Gerechtshofu te Arnhemu osobito zato što je smatrao da nizozemski sud nije nadležan te da se njihovi zahtjevi temelje na tome da F. L. F. Spies von Bülllesheim nije poštovao svoje obveze u okviru svojih funkcija kao direktor društva Holterman Ferho Exploitatie.

- 28 Hoge Raad der Nederlanden tvrdi da prema nizozemskom pravu postoji razlika između, s jedne strane, odgovornosti osobe kao rukovoditelja društva zbog njezine povrede obveze propisnog izvršavanja dužnosti koje joj u okviru prava društava pripadaju na temelju članka 2:9 BW-a ili zbog „štetnih radnji“ u smislu članka 6:162 BW-a i, s druge strane, odgovornosti koja je na toj osobi kao „radniku“ tog društva, neovisno o njezinu svojstvu rukovoditelja, zbog „namjere ili nepažnje u izvršavanju svojeg ugovora o radu“ u smislu članka 7:661 BW-a.
- 29 Da bi se odgovorilo na pitanje jesu li nizozemski sudovi nadležni u ovom predmetu ili ne, potrebno je prema mišljenju Hoge Raad der Nederlanden ispitati postojeći odnos između, s jedne strane, pravila o nadležnosti predviđenih u Poglavlju II. Odjeljku 5. (članci 18. do 21.), Uredbe br. 44/2001 i, s druge strane, onih iz članka 5. stavka 1. točke (a) i stavka 3. te uredbe. Točnije, postavlja se pitanje je li spomenutom Odjeljku 5. protivna primjena odredbi spomenutog članka 5. stavka 1. točke (a) i stavka 3., u slučaju kao što je onaj u ovom predmetu, u kojem je društvo tužilo tuženika ne samo kao rukovoditelja, zbog toga što je loše izvršavao svoje funkcije ili zato što je učinio štetne radnje, nego također, neovisno o tom svojstvu, zbog činjenice da je prilikom izvršavanja svojeg ugovora o radu sklopljenog sa spomenutim društvom postupao s namjerom ili svjesnim nehajem.
- 30 U tim je okolnostima Hoge Raad der Nederlanden odlučio prekinuti postupak i Sudu uputiti sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Treba li odredbe Poglavlja II. Odjeljka 5. (članke 18. do 21.) Uredbe (EZ) br. 44/2001 tumačiti na način da im je protivna primjena članka 5. stavka 1. točke (a) ili članka 5. stavka 3. te uredbe u slučaju kao što je ovaj, u kojem trgovačko društvo tuženika smatra odgovornim ne samo u njegovu svojstvu direktora tog društva zbog protupropisnog izvršavanja svojih dužnosti ili zbog učinjenih štetnih radnji, nego i neovisno o tom svojstvu zbog namjere ili svjesnog nehaja prilikom izvršavanja ugovora o radu sklopljenog između njega i trgovačkog društva?
  2. (a) Treba li u slučaju negativnog odgovora na prvo pitanje pojam ‚stvari koje se odnose na ugovore‘ u članku 5. stavku 1. točki (a) Uredbe (EZ) br. 44/2001 tumačiti na način da on obuhvaća i slučaj kao što je ovaj, u kojem trgovačko društvo osobu u njezinu svojstvu direktora toga društva smatra odgovornom zbog povrede obveze izvršavanja svojih dužnosti koje proizlaze iz prava trgovačkih društava?
  2. (b) Treba li u slučaju potvrdnog odgovora na pitanje 2. (a) pojam ‚mjesto u kojem treba biti izvršena obveza na kojoj se temelji tužba‘ u članku 5. stavku 1. točki (a) Uredbe (EZ) br. 44/2001 tumačiti na način da znači mjesto u kojem je direktor izvršavao ili trebao izvršavati svoju dužnost koja proizlazi iz prava trgovačkih društava, što će u pravilu biti mjesto u kojem se nalazi središnja uprava ili glavno mjesto poslovanja u smislu članku 60. stavka 1. točke (b) odnosno (c) spomenute uredbe?
  3. (a) Treba li u slučaju negativnog odgovora na prvo pitanje pojam ‚delikt ili kvazi-delikt‘ u članku 5. stavku 3. Uredbe (EZ) br. 44/2001 tumačiti na način da obuhvaća i slučaj kao što je ovaj, u kojem trgovačko društvo osobu smatra odgovornom u njezinu svojstvu rukovoditelja tog društva zbog protupropisnog izvršavanja njezine dužnosti koja proizlazi iz prava trgovačkih društava ili štetne radnje?
  3. (b) Treba li u slučaju potvrdnog odgovora na pitanje 3. (a) pojam ‚mjesto u kojem se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi‘ u članku 5. stavku 3. Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da znači mjesto gdje je rukovoditelj izvršavao ili trebao izvršavati svoju dužnost koja proizlazi iz prava trgovačkih društava, što će u pravilu biti mjesto u kojem se nalazi središnja uprava ili glavno mjesto poslovanja dotičnog društva u smislu članka 60. stavka 1. točke (b) i (c) spomenute uredbe?“

O prethodnim pitanjima

- 31 Najprije valja primijetiti da sud koji je uputio zahtjev, u mjeri u kojoj je u skladu s pravilima nacionalnog prava nadležan za tužbu kojom se dovodi u pitanje odgovornost neke osobe kao direktora i kao rukovoditelja društva na osnovi delikta, pita Sud za tumačenje odredaba Uredbe br. 44/2001 koje se odnose na sudsku nadležnost odnosno na područje pojedinačnih ugovora o zapošljavanju u smislu Poglavlja II. Odjeljka 5. Uredbe br. 44/2001 (članci 18. do 21.), u „stvarima koje se odnose na ugovore“ u smislu članka 5. stavka 1. te uredbe i u „stvarima koje se odnose na delikte ili kvazi-delikte“, u smislu članka 5. stavka 3. spomenute uredbe.
- 32 U tom pogledu, sama okolnost da tužitelj u svojoj tužbi navodi nekoliko temelja odgovornosti nije dovoljna da bi se za takvu tužbu moglo smatrati da potpada pod svaku od navedenih odredaba. Naime, tomu je tako samo ako se ponašanje kojem se prigovara može smatrati povredom obveza koje proizlaze iz tih odredaba, a što treba provjeriti sud koji je uputio zahtjev (vidjeti analogijom presudu Brositter, C-548/12, EU:C:2014:148, t. 24.).
- Prvo pitanje*
- 33 Svojim prvim pitanjem, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li odredbe Poglavlja II. Odjeljka 5. (članci 18. do 21.) Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da, u situaciji kao što je ona o kojoj je riječ u glavnom postupku u kojoj društvo pred sudom tuži osobu koja je izvršavala dužnosti direktora i rukovoditelja tog društva kako bi se utvrdile pogreške koje je ta osoba učinila u izvršavanju svojih dužnosti i radi naknade štete, one priječe primjenu članka 5. stavaka 1. i 3. te uredbe.
- 34 Odmah valja utvrditi da se pitanje primjene posebnih pravila o dodjeljivanju sudske nadležnosti predviđenih u spomenutom Odjeljku Uredbe br. 44/2001 u ovom slučaju postavlja samo ako se može smatrati da je F. L. F. Spies von Büllenheim za društvo čiji je direktor i rukovoditelj vezan „pojedinačnim ugovorom o zapošljavanju“ u smislu članka 18. stavka 1. te uredbe i da ga se stoga može smatrati „radnikom“ u smislu istog članka stavka 2.
- 35 Valja utvrditi, s jedne strane, da Uredba br. 44/2001 ne određuje ni pojam „pojedinačnog ugovora o zapošljavanju“ ni onaj „radnika“.
- 36 S druge strane, pitanje kvalificiranja veze između F. L. F. Spies von Büllenheim i spomenutog društva ne može se riješiti na temelju nacionalnog prava (vidjeti analogijom presude Kiiski, C-116/06, EU:C:2007:536, t. 26.).
- 37 Naime, da bi se osigurala puna učinkovitost Uredbe br. 44/2001, a osobito spomenutog članka 18., pravne pojmove koje on sadrži treba samostalno tumačiti na način koji je zajednički svim državama članicama (presuda Mahamdia, C-154/11, EU:C:2012:491, t. 42.).
- 38 Budući da Uredba br. 44/2001 zamjenjuje Briselsku konvenciju, tumačenje koje Sud daje u vezi s odredbom te konvencije vrijedi također za odredbe te uredbe, kada se odredbe tih instrumenata Zajednice mogu smatrati istovjetnima (presuda Zuid-Chemie, C-189/08, EU:C:2009:475, t. 18.).
- 39 Što se tiče članka 5. stavka 1. Briselske konvencije, odredbe koja je poslužila kao temelj donošenju članka 18. do 21. Uredbe br. 44/2001, Sud je već presudio da su ugovori o radu obilježeni određenim posebnostima zato što stvaraju trajni odnos kojim se radnika uključuje u okvir određene organizacije poslovanja poduzeća ili poslodavca i zato što su vezani za mjesto izvršavanja tih radnji, a koje određuje primjenu obvezujućih odredaba prava i kolektivnih sporazuma (presuda Shenavai, 266/85, EU:C:1987:11, t. 16.).

- 40 To tumačenje poduprto je i točkom 41. izvješća P. Jenarda i G. Möllera o Konvenciji u vezi sa sudskom nadležnošću i izvršavanjem sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima potpisanoj 16. rujna 1988. u Laganu (SL 1990., C-189, str. 57.), prema kojoj se, kada je riječ o samostalnom pojmu „ugovora o radu“, može smatrati da on pretpostavlja odnos zavisnosti radnika prema poslodavcu.
- 41 Nadalje, kada je riječ o pojmu „radnik“, Sud je, tumačenjem članka 45. UFEU-a kao i nekoliko zakonodavnih akata Unije kao što su Direktiva Vijeća 92/85/EEZ od 19. listopada 1992. o uvođenju mjera za poticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja na radu trudnih radnica te radnica koje su nedavno rodile ili doje (deseta pojedinačna direktiva u smislu članka 16. stavka 1. Direktive 89/391/EEZ) (SL L 348, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 4., str. 73.), presudio da je temeljna značajka radnog odnosa okolnost da neka osoba tijekom određenog razdoblja u korist druge osobe i prema njezinim uputama obavlja poslove za koje u zamjenu dobiva naknadu (vidjeti u kontekstu slobodnog kretanja radnika presudu Lawrie-Blum, 66/85, EU:C:1986:284, t. 16. i 17., kao i, u okviru Direktive 92/85, presudu Danosa, C-232/09, EU:C:2010:674, t. 39.).
- 42 O tim elementima također valja voditi računa u pogledu pojma „radnika“ u smislu članka 18. Uredbe br. 44/2001.
- 43 Što se tiče Poglavlja II. Odjeljka 5. Uredbe br. 44/2001, dovoljno je podsjetiti, kao što proizlazi iz uvodne izjave 13. iste, cilj je te uredbe osigurati najslabijim strankama ugovora, među kojima i ugovora o radu, osigura pojačana zaštita uz odstupanje od općih pravila o nadležnosti.
- 44 U tom pogledu valja podsjetiti da su odredbe koje se nalaze u spomenutom Odjeljku 5. ne samo posebne, već i iscrpne (presuda Glaxosmithkline i Laboratoires Glaxosmithkline, C-462/06, EU:C:2008:299, t. 18.).
- 45 S obzirom na prethodna razmatranja, na sudu koji je uputio zahtjev je da provjeri, oslanjajući se na kriterije navedene u točkama 39. i 41. ove presude je li u ovom slučaju F. L. F. Spies von Büllenheim, kao direktor i rukovoditelj društva Holterman Ferho Exploitatie tijekom određenog razdoblja u korist tog društva i prema njegovim uputama obavljao poslove za koje je u zamjenu dobio naknadu te je bio vezan trajnim odnosom kojim ga se uključivalo u okvir određene organizacije poslovanja tog društva.
- 46 Što se točnije tiče odnosa podređenosti, postojanje takvog odnosa treba se ocjenjivati u svakom pojedinom slučaju s obzirom na sve elemente i sve okolnosti koje obilježavaju postojeće odnose među strankama (presuda Balkaya, C-229/14, EU:C:2015:455, t. 37.).
- 47 Na sudu je koji je uputio zahtjev da ispita u kojoj je mjeri F. L. F. Spies von Büllenheim, kao dioničar društva Holterman Ferho Exploitatie, bio u mogućnosti utjecati na volju organa za upravljanje tim društvom čiji je bio rukovoditelj. U takvom slučaju bi bilo potrebno utvrditi tko je bio nadležan davati mu upute i nadzirati provođenje istih. Ako bi se uspostavilo da ta mogućnost utjecaja F. L. F. Spies von Büllenheim na spomenuti organ nije bila zanemariva, tada bi trebalo zaključiti da ne postoji odnos podređenosti u smislu sudske prakse Suda u vezi s pojmom radnika.
- 48 U slučaju kada bi sud koji je uputio zahtjev nakon ispitivanja svih gore spomenutih elemenata zaključio da je F. L. F. Spies von Büllenheim, kao direktor i rukovoditelj, za društvo Holterman Ferho Exploitatie bio vezan „pojedinačnim ugovorom o zapošljavanju“ u smislu članka 18. stavka 1. Uredbe br. 44/2001, tada bi taj sud trebao primijeniti pravila o nadležnosti predviđena u Poglavlju II. Odjeljku 5. Uredbe br. 44/2001.
- 49 Imajući u vidu sva prethodna razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti da u situaciji kao što je ona o kojoj je riječ u glavnom postupku, u kojoj društvo pred sudom tuži osobu koja je izvršavala dužnosti direktora i rukovoditelja tog društva kako bi se utvrdile pogreške koje je ta osoba učinila u izvršavanju svojih dužnosti i radi naknade štete, odredbe Poglavlja II. Odjeljka 5. (članci 18. do 21.) Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da priječe primjenu članka 5. stavaka 1. i 3. te uredbe, pod

uvjetom da je spomenuta osoba, kao direktor i rukovoditelj, tijekom određenog razdoblja u korist tog društva i prema njegovim uputama obavljala poslove za koje je u zamjenu dobila naknadu, a što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.

Drugo pitanje

- 50 Svojim drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 5. stavak 1. Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da tužba koje neko društvo podnese protiv svojeg bivšeg rukovoditelja zbog njegove navodne povrede obveza koje ima na temelju prava društava potpada pod pojam „stvari koje se odnose na ugovore“. U slučaju potvrdnog odgovora, sud koji je uputio zahtjev pita odgovara li mjesto gdje je obveza na kojoj se zahtjev temelji izvršena ili trebala biti izvršena mjestu predviđenom člankom 60. stavkom 1. točkom (b) i (c) te uredbe.
- 51 To je pitanje relevantno za rješavanje spora u glavnom predmetu u slučaju kada bi sud koji je uputio zahtjev zaključio, nakon ispitivanja dokaza pruženih u odgovoru na prvo prethodno pitanje, da F. L. F. Spies von Bülllesheim nije svoje dužnosti izvršavao kao radnik društva Holterman Ferho Exploitatie.
- 52 Da bi se odgovorilo na prvi dio drugog pitanja, valja podsjetiti da, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, pojam „stvari koje se odnose na ugovore“ iz članka 5. stavka 1. Uredbe br. 44/2001 podrazumijeva postojanje obveze koju je jedna stranka slobodno preuzela prema drugoj stranci (vidjeti presudu Česká spořitelna, C-419/11, EU:C:2013:165, t. 46.).
- 53 Kao što je nezavisni odvjetnik zaključio u točki 46. svojeg mišljenja, F. L. F. Spies von Bülllesheim i društvo Holterman Ferho Exploitatie su slobodno preuzeli međusobne obveze na način da se F. L. F. Spies von Bülllesheim obvezao rukovoditi i upravljati tim društvom, dok se to društvo obvezalo da će mu za to isplatiti naknadu, zbog čega se njihov odnos može smatrati ugovornim te da se, posljedično, tužba društva protiv njegova bivšeg rukovoditelja zbog navodne povrede njegove obveze da propisno izvršava dužnosti koje ima na temelju prava društava potpadaju pod pojam „stvari koje se odnose na ugovore“ u smislu članka 5. stavka 1. Uredbe br. 44/2001.
- 54 Naime, u tom pogledu se čini da poslovi rukovoditelja stvaraju uske veze iste vrste kao one koje se stvaraju među strankama nekog ugovora te da je slijedom toga legitimno smatrati da tužba društva protiv njegova bivšeg rukovoditelja zbog navodne povrede njegove obveze da propisno izvršava dužnosti koje ima na temelju prava društava potpadaju pod pojam „stvari koje se odnose na ugovore“ u smislu članka 5. stavka 1. Uredbe br. 44/2001 (vidjeti analogijom presudu Peters Bauunternehmung, 34/82, EU:C:1983:87, t. 13.).
- 55 Kada je riječ o „mjestu“ u smislu članka 5. stavka 1. Uredbe br. 44/2001 u kojemu je izvršena ili trebala biti izvršena obveza na kojoj se temelji zahtjev, valja razlikovati slučaj u kojemu spomenuta tužba potpada pod članak 5. stavak 1. točku (a) od onog u kojem potpada pod članak 5. stavak 1. točku (b) drugu crticu te uredbe.
- 56 U tom pogledu valja podsjetiti da, vodeći računa o hijerarhiji koju točka (c) utvrđuje između točaka (a) i (b) te odredbe, pravilo o nadležnosti predviđeno u članku 5. stavku 1. točki (a) Uredbe br. 44/2001 primjenjuje se samo alternativno i samo ako se ne primjenjuju pravila o nadležnosti iz članka 5. stavka 1. točke (b) iste (presuda Cormann-Collins, C-9/12, EU:C:2013:860, t. 42.).
- 57 Iz sudske prakse Suda proizlazi da se ugovor čija je karakteristična obveza pružanje usluga kvalificira kao „pružanje usluga“ u smislu članka 5. stavka 1. točke (b) druge crtice iste uredbe (presuda Car Trim, C-381/08, EU:C:2010:90, t. 32.). Pojam „usluga“ podrazumijeva barem da stranka koja pruža usluge obavlja određenu djelatnost u zamjenu za naknadu (presuda Falco Privatstiftung i Rabitsch, C-533/07, EU:C:2009:257, t. 29.).

- 58 U okviru prava društava, s obzirom na to da karakteristična obveza pravnog odnosa koji postoji između rukovoditelja i društva kojim upravlja podrazumijeva određenu djelatnost u zamjenu za naknadu, tu djelatnost valja kvalificirati kao „pružanje usluga“ u smislu članka 5. stavka 1. točke (b) druge crtice Uredbe br. 44/2001.
- 59 Upravo s obzirom na ta razmatranja valja odrediti koje je mjesto gdje je izvršena ili trebala biti izvršena obveza koja je temelj zahtjeva.
- 60 Vodeći računa o tekstu članka 5. stavka 1. točke (b) druge crtice Uredbe br. 44/2001, prema kojem je odlučujuće mjesto u državi članici u kojemu su „u skladu s ugovorom“ usluge pružene ili su trebale biti pružene, glavno mjesto pružanja usluga treba utvrditi, u mjeri u kojoj je moguće, iz odredaba samog ugovora (presuda Wood Floor Solutions Andreas Domberger, C-19/09, EU:C:2010:137, t. 38.).
- 61 U glavnom postupku je nesporno da Ugovor od 7. svibnja 2001. nije sadržavao nikakvu odredbu koja bi zahtijevala da F. L. F. Spies von Bülllesheim nužno mora obavljati svoje dužnosti u točno određenom mjestu.
- 62 Međutim, na sudu je koji je uputio zahtjev da u statutu društva Holterman Ferho Exploitatie ili bilo kojem drugom dokumentu provjeri tko određuje obveze rukovoditelja u pogledu tog društva i može li se iz toga odrediti koje je glavno mjesto u kojem F. L. F. Spies von Bülllesheim pruža usluge.
- 63 Ako se ni na temelju odredaba statuta društva Holterman Ferho Exploitatie ni bilo kojeg drugog dokumenta koji određuje obveze rukovoditelja u pogledu društva ne može utvrditi mjesto u kojem je F. L. F. Spies von Bülllesheim uglavnom pružao usluge, u tom slučaju valja uzeti u obzir činjenicu da su te usluge pružene za račun tog društva.
- 64 Kao što je nezavisni odvjetnik utvrdio u točki 57. svojeg mišljenja, u slučaju da ni u statutu društva ni u bilo kojem drugom dokumentu nije drukčije određeno, na sudu je koji je uputio zahtjev da odredi mjesto u kojem je F. L. F. Spies von Bülllesheim stvarno i pretežito obavljao poslove u skladu s ugovorom, pod uvjetom da pružanje usluga u mjestu o kojem je riječ nije u suprotnosti s voljom stranaka, u skladu s onim što proizlazi iz njihova sporazuma. U tu svrhu osobito treba uzeti u obzir vrijeme provedeno u tim mjestima i važnost tamo obavljanih poslova, pri čemu je na nacionalnom sudu da, s obzirom na dokaze koji mu budu predloženi, utvrdi je li nadležan.
- 65 Imajući u vidu prethodna razmatranja, na drugo pitanje valja odgovoriti da članak 5. stavak 1. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da tužba koju neko društvo podnese protiv svojeg bivšeg rukovoditelja zbog njegove navodne povrede obveza koje ima na temelju prava društava potpada pod pojam „stvari koje se odnose na ugovore“. U slučaju da ni u statutu društva ni u bilo kojem drugom dokumentu nije drukčije određeno, na sudu je koji je uputio zahtjev da odredi mjesto u kojem je rukovoditelj stvarno i pretežito obavljao poslove u skladu s ugovorom, pod uvjetom da pružanje usluga u predmetnom mjestu nije u suprotnosti s voljom stranaka, u skladu s onim što proizlazi iz njihova sporazuma.

Treće pitanje

- 66 Svojim trećim pitanjem Hoge Raad der Nederlanden u biti pita treba li članak 5. stavak 3. Uredbe br. 44/2001 tumačiti na način da, s obzirom na to da primjenjivo nacionalno pravo dopušta pokrenuti sudski postupak istovremeno na osnovi ugovornog odnosa kao i na osnovi delikata ili kvazi-delikata, ta odredba obuhvaća slučaj kao što je onaj o kojemu je riječ u glavnom postupku u kojem društvo tuži osobu u njezinu svojstvu rukovoditelja tim društvom kao i zbog štetnih radnji. U slučaju potvrdnog odgovora, sud koji je uputio zahtjev želi znati odgovara li mjesto gdje je došlo ili gdje je moglo doći do štetnog događaja onom mjestu iz članka 60. stavka 1. točke (b) i (c) te uredbe.

- 67 Kao i drugo prethodno pitanje, ovo treće pitanje je relevantno za rješavanje spora u glavnom postupku u slučaju da sud koji je uputio zahtjev zaključi, nakon ispitivanja dokaza pruženih u odgovoru na prvo postavljeno prethodno pitanje, da F. L. F. Spies von Büllenheim nije svoje dužnosti izvršavao kao radnik društva Holterman Ferho Exploitatie.
- 68 Ustaljena je sudska praksa da se članak 5. stavak 3. Uredbe br. 44/2001 primjenjuje na svaki zahtjev čiji je cilj utvrđivanje odgovornosti tuženika i koji nije vezan za „stvari koje se odnose na ugovore“ u smislu članka 5. stavka 1. te uredbe (vidjeti osobito presudu Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, t. 20. i navedenu sudsku praksu).
- 69 Kao što proizlazi iz odgovora danog na drugo pitanje, pravni odnos koji postoji između društva i njegova rukovoditelja treba kvalificirati kao „stvari koje se odnose na ugovore“ u smislu članka 5. stavka 1. Uredbe br. 44/2001.
- 70 Posljedično, budući da nacionalno pravo dopušta da društvo svoj zahtjev protiv bivšeg rukovoditelja utemelji na navodno štetnoj radnji, takav zahtjev može potpadati pod „stvari koje se odnose na delikte ili kvazi-delikte“ u smislu pravila o nadležnosti iz članka 5. stavka 3. Uredbe br. 44/2001 samo ako nije vezan za ugovorni pravni odnos između društva i rukovoditelja.
- 71 Ako se postupanje kojemu se prigovara može smatrati povredom ugovornih obveza rukovoditelja, a što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri, valjalo bi zaključiti da je za donošenje odluke o tom ponašanju nadležan sud određen člankom 5. stavkom 1. Uredbe br. 44/2001. U suprotnom slučaju se primjenjuje pravilo o nadležnosti navedeno u članku 5. stavku 3. te uredbe (vidjeti analogijom presudu Brogsitter, C-548/12, EU:C:2014:148, t. 24. do 27.).
- 72 U tom pogledu, valja utvrditi da članak 5. stavak 3. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti samostalno i strogo (presuda CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335; t. 37. i navedena sudska praksa). Kada je riječ o mjestu gdje se „dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi“ iz članka 5. stavka 3. Uredbe br. 44/2001, valja podsjetiti da se ti pojmovi odnose na mjesto gdje je nastala šteta kao i na mjesto uzročnog događaja koji je doveo do nastanka štete, tako da bi tuženik mogao biti tužen, prema izboru tužitelja, pred sudom jednog ili drugog od navedenih mjesta (presuda Coty Germany, C-360/12, EU:C:2014:1318, t. 46.).
- 73 U skladu s ustaljenom sudskom praksom, pravilo nadležnosti predviđeno u članku 5. točki 3. spomenute uredbe temelji se na postojanju posebno bliske veze između spora i sudova mjesta u kojemu se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi, koja opravdava dodjeljivanje nadležnosti tim sudovima radi dobrog sudovanja i procesne ekonomije (presuda CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335; t. 40.).
- 74 Naime, u stvarima koje se odnose na delikte ili kvazi-delikte, sud mjesta u kojemu se dogodio štetni događaj ili bi se on mogao dogoditi obično je najpozvaniji rješavati slučaj, osobito zbog blizine spora i jednostavnijeg upravljanja dokazima.
- 75 Budući da identifikacija jedne od poveznica priznatih u sudskoj praksi, navedenih u točki 72. ove presude, treba omogućiti utvrđivanje nadležnosti suda koji je objektivno u najboljem položaju da procijeni jesu li ispunjene pretpostavke za utvrđivanje odgovornosti tužene osobe, slijedi da se tužba može valjano podnijeti samo pred sudom na čijem se području nadležnosti nalazi mjerodavna poveznica (presuda CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335; t. 41. i navedena sudska praksa).
- 76 Kada je riječ o mjestu uzročnog događaja koji je doveo do nastanka štete, valja, kao što je to nezavisni odvjetnik utvrdio u točki 65. svojeg mišljenja, voditi računa o tome da se to mjesto može nalaziti tamo gdje je F. L. F. Spies von Büllenheim u svojstvu rukovoditelja obično izvršavao svoje zadaće za društvo Holterman Ferho Exploitatie.

- 77 Što se tiče nastanka štete, iz sudske prakse Suda proizlazi da je to mjesto gdje se konkretno očituje šteta koju društvo navodi (u tom smislu presuda CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335; t. 52.).
- 78 U ovom slučaju, da bi se utvrdilo gdje su štetne radnje koje je počinio F. L. F. Spies von Bülesheim u izvršavanju svojih dužnosti rukovoditelja mogle uzrokovati štetu, sud koji je uputio zahtjev će morati na osnovi dokaza kojima raspolaže voditi računa o činjenici da se pojam „mjesto u kojemu se dogodio štetni događaj“ ne može široko tumačiti do te mjere da obuhvaća svako mjesto gdje se mogu osjetiti štetne posljedice nekog događaja koji je već stvarno uzrokovao štetu nastalu na drugom mjestu.
- 79 Imajući u vidu prethodna razmatranja, na treće pitanje valja odgovoriti da, u okolnostima kao što su one u glavnom postupku, u kojima društvo tuži svojeg bivšeg rukovoditelja zbog navodno štetne radnje, članak 5. stavak 3. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da ta tužba potpada pod stvari koje se odnose na delikte ako se postupanje kojemu se prigovara ne može smatrati povredom ugovornih obveza koje rukovoditelj ima na temelju prava društava, a što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri. Taj sud treba na osnovi činjeničnih okolnosti spora utvrditi najužu poveznicu s mjestom uzročnog događaja koji je doveo do nastanka štete i s mjestom nastanka štete.

Troškovi

- 80 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, (treće vijeće) odlučuje:

- 1. Odredbe Poglavlja II. Odjeljka 5. (članci 18. do 21.) Uredbe Vijeća (EZ) br. 44/2001 od 22. prosinca 2000. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima treba tumačiti na način da u situaciji kao što je ona o kojoj je riječ u glavnom postupku, u kojoj društvo pred sudom tuži osobu koja je izvršavala dužnosti direktora i rukovoditelja tog društva kako bi se utvrdile pogreške koje je ta osoba učinila u izvršavanju svojih dužnosti i radi naknade štete, one priječe primjenu članka 5. stavaka 1. i 3. te uredbe, pod uvjetom da je spomenuta osoba, kao direktor i rukovoditelj, tijekom određenog razdoblja u korist tog društva i prema njegovim uputama obavljala poslove za koje je u zamjenu dobila naknadu, a što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri.**
- 2. Članak 5. stavak 1. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da tužba koje neko društvo podnese protiv svojeg bivšeg rukovoditelja zbog njegove navodne povrede obveza koje ima na temelju prava društava potpada pod pojam „stvari koje se odnose na ugovore“. U slučaju da ni u statutu društva ni u bilo kojem drugom dokumentu nije drukčije određeno, na sudu je koji je uputio zahtjev da odredi mjesto u kojem je rukovoditelj stvarno i pretežito obavljao poslove u skladu s ugovorom, pod uvjetom da pružanje usluga u predmetnom mjestu nije u suprotnosti s voljom stranaka, u skladu s onim što proizlazi iz njihova sporazuma.**
- 3. U okolnostima kao što su one u glavnom postupku, u kojima društvo tuži svojeg bivšeg rukovoditelja zbog navodno štetne radnje, članak 5. stavak 3. Uredbe br. 44/2001 treba tumačiti na način da ta tužba potpada pod stvari koje se odnose na delikte ako se postupanje kojemu se prigovara ne može smatrati povredom ugovornih obveza koje rukovoditelj ima na temelju prava društava, a što je na sudu koji je uputio zahtjev da provjeri. Taj sud treba na osnovi činjeničnih okolnosti spora utvrditi najužu poveznicu s mjestom uzročnog događaja koji je doveo do nastanka štete i s mjestom nastanka štete.**

Potpisi